

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI ELM VƏ TƏHSİL NAZİRLİYİ
LƏNKƏRAN DÖVLƏT UNİVERSİTETİ

“Təsdiq edirəm”
Tədrisin təşkili və təlim
texnologiyaları üzrə prorektor v.i.e:
____ dos. Zaur Məmmədov
_____ “ ” _____ 2025-ci il

Fənn sillabusu

İxtisas: 050706 – Meşəçilik

Fakültə: Aqrar və mühəndislik

Kafedra: Aqrar elmləri

I. Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı: “Ümumi əkinçilik” (Lənkəran Dövlət Universitetinin “Baytarlıq və aqrar fənlər” kafedrasında 2019-cu il tarixli 01 sayılı protokolu ilə təsdiq edilmişdir).

Kodu: İPF-B14

Tədris ili: III (2024-2025)

Semestr: VI

Tədris yükü: Cəmi – 40 saat. Auditoriyadan kənar-26 saat Auditoriya saati – 14 (10 saat müəhazirə, 4 saat laboratoriya)

Tədris forması: Qiyabi

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 4 kredit.

Auditoriya № 312

Saat: 12.20

II. Müəllim haqqında məlumat:

Adı, soyadı, elmi dərəcəsi və elmi adı: m.Ağayev Bahaddin Qasım oğlu.

Məsləhət günləri və saati: V gün 9.00-13.00

E-mail ünvanı: baxadin-0603@mail.ru

Kafedranın ünvanı: Lənkəran şəhəri, Füzuli küçəsi 170 a

III. Təvsiyə olunan dərslik, dərs vəsaiti və metodik vəsaitlər:

Əsas:

1. Hacıyev C.Ə., Hüseynov M.M. - Əkinçilik. Bakı, 2009

2. Məmmədov F.İ. - Kənd təsərrüfatı bitkilərinin yaşayış amilləri və onların əkinçilikdə nizamlanması.

3. Бараев А.И. - Почвозащитное земледелие. М. Колос. 1975

4. Боздырев Г.И. и др - Земледелие. М. Колос. 2000

Əlavə:

5. Кирюшин В.И. - Экологические основы земледелие. М. Колос, 1972

6. Məmmədov F.İ. - Aqronomiyanın əsasları. Kirovabad, 1982

7. Məmmədova Q.Ş. - Azərbaycanın torpaq ehtiyatlarından səmərəli istifadənin sosial - iqtisadi və ekoloji əsasları. Bakı, Elm, 2007

8. İnternet resursları (www.agro.gov.az, www.eco.gov.az və s.)

IV. Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən Bitkiçilik fənnin tədrisi vacibdir.

V. Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxta başqa fənlərin tədris olunması zərurət yoxdur.

VI. Fənnin təsviri və məqsədi: Hazırda əhalinin ərzaq təminatının ödənilməsində problemlərin mövcud olması və onun gələcəkdə daha çox artacağı etimallı nəzərə alındığına görə, aqrar sahənin inkişaf dərəcəsi hər bir ölkənin iqtisadiyyatının və əhalinin yaşayış səviyyəsinin əsas göstəricisi sayılır və bəzi halda o, ən qabaqcıl cəbhə adlandırılaraq, müdafiyyə sistemi ilə eyni əhəmiyyətli sahə kimi dəyərləndirilərək, dövlət siyasətinə vacib prioriteti hesab edilir.

Aqrar istehsalın artırılması elmi texniki nailiyyətlərin və mütərəqqi texnologiyaların tətbiqi ilə yanaşı, yüksək ixtisaslı mütəxəssislərin hazırlanmasından keçir. Bu isə ümumən kənd təsərrüfatı elmlərinin ana xəttini təşkil edən əkinçiliyin inkişafı ilə əlaqədardır.

Müasir əkinçilik elmi təbiət elmlərinin əsas qanunauyğunluqlarını nəzərə almaqla, ərazinin aroekoloji və landşaft şəraitinə uyğun aqroteknologiyaların tətbiqini tələb edir.

Əkinçilik fənni aqrar təhsil müəssisələrində aqronomluq istiqamətli ixtisaslar üzrə mütəxəssis hazırlığında əsas fənn kimi tədris olunur. Fənnin tərkibinə aşağıdakı əsas bölmələr daxildir:

1. Bitkilərin aqroekoloji şəraitinin optimallaşdırılması, torpaq münbitliyinin geniş bərpası və əkinçilik qanunları;
2. Alaqların aqrobioloji xüsusiyyətləri və onlara qarşı mübarizə tədbirləri;
3. Növbəli əkinlərin elmi əsasları, təsnifatı və onların qurulma xüsusiyyətləri;
4. Torpağın becərilmə texnologiyası və onun ərazinin konkret aqroekoloji xüsusiyyətlərinə, bitkilərin bioloji xüsusiyyətlərinə uyğun olaraq becərmə üsullarının, qaydalarının və sistemlərinin işlənməsi;
5. Torpağın eroziyadan qorunması məqsədilə torpaq mühafizəli tədbirlərin aparılması;
6. Zonal əkinçilik sistemlərinin əsas xüsusiyyətləri və onların qurulma qaydaları.

Bu bölmələrdə torpağın münbitliyinin artırılması və becərilən kənd təsərrüfatı bitkilərinin məhsuldarlığının yüksəldilməsi ilə torpaqdan səmərəli istifadə qaydaları öyrənilməsinə görə, əkinçilik fənninin nəzəri əsası kimi təqdim olunur.

Əkinçilik fənni - aqronomluq, meyvə tərəvəzçilik, bitki mühafizəsi, aqrokimya və torpaqşünaslıq ixtisaslı qruplara əsas fənn, aqrar iqtisadiyyat və mühəndislik üzrə yeni ixtisas qruplarında isə seçmə fənn kimi tədris olunur. Fənnin əsas obyektı "torpaq - bitki ətraf mühit" kompleksidir.

Əkinçilik fənninin nəzəri və metodoloji əsasını fundamental tətbiqi elmlər: biologiya, fizika və kimya təşkil edir. Əkinçilik həmçinin bitkiçilik, torpaqşünaslıq, aqrokimya, botanika, bitki fiziologiyası, mikrobiologiya, meliorasiya, meteorologiya, seleksiya və toxumçuluq, fitopotologiya, entomologiya və s. kimi digər aqronomiya elmləri ilə sıx əlaqədardır.

Fənnin tədrisində məqsəd: - torpaqdan səmərəli istifadə məqsədilə müəyyən edilmiş və elmi əsaslandırılmış aqroteknologiyaların öyrənilməsi və ərazinin aqroekoloji şəraitinə uyğun zonal əkinçilik sistemlərinin qurulmasında tələbənin təfəkkürünü formalaşdırmaqdan ibarətdir.

Təbbə fənni tam öyrənməklə: - ekoloji təmiz torpaq münbitliyinin yaradılması və onun eroziyadan qorunması üçün torpaqmühafizəli tədbirlər tətbiq etməyi; alaqların növ tərkibini müəyyən edərək, tarlaların alaqlanma xəritəsini qurmağı və alaqlara qarşı mübarizə tədbirləri həyata keçirməyi; növbəli əkinlərin səmərəli sxemlərini seçməklə onun mənimsənilməsini başa çatdırmağı onları aqronomiki və iqtisadi cəhətdən qiymətləndirməyi; enerji və ehtiyata qənaətedici, habelə torpaqmühafizəli əkinçilik sistemlərini düzgün qənaətdən istifadə edib həyata keçirməyi və tarla işlərinin keyfiyyətinə nəzarəti bacarmaq imkanı əldə edilir.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılır, onun həmin fənn üzrə akademik burcu qalır.

VIII. Qiymətləndirmə: Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq meyarları nəzərə alınır. 1. Tələbələrə 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bal aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə və 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə.

İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

-10 bal- tələbə keçilmiş material dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəfli.

-9 bal- tələbə keçilmiş material tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açar.

-8 bal- tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;

-7 bal- tələbə keçilmiş material başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırma bilmir.

-6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür.

-5 bal- tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.

-4 bal- tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;

3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırma bilmir;

1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.

-0 bal- suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semester ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur.

Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

91-100 bal- əla (A)

81-90 bal-çox yaxşı (B)

71-80 bal- yaxşı (C)

61-70 bal- kafi (D)

51-60 bal –qənaətbəxş (E)

51-baldan aşağı- qeyri-kafi (F)

IX. Davranış qaydalarının pozulması:Tələbə Universitetin daxili nizam –intizam qaydalarını pozduqda əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görülməkdir.

X.Təqvim mövzu planı: Mühazirə 10 saat , laboratoriya 4 saat. Cəmi: 14 saat.

N	Keçirilən <u>mühazirə</u> mövzuların məzmunu	Saat	Tarix
1	2	3	4
1	Mövzu 1: Giriş. Əkinçiliyin tərkib hissəsi, inkişaf tarixi və digər elmlərlə əlaqəsi. Əkinçiliyin elmi əsasları. Müasir əkinçilik sisteminin əsasları. Plan: 1.Əkinçilik əsas istehsal sahəsi kimi. 2.Əkinçiliyin məqsədi və qarşısında duran vəzifələr. 3.Əkinçiliyin inkişaf tarixi. 4.Əkinçiliyin digər elmlərlə əlaqəsi. 5. Əkinçiliyin elmi əsasları haqqında məlumat 7.Əkinçiliyin qanunları. Ədəbiyyat və mənbə: [3, 7, 8]	2	
2	Mövzu 2:Əkinçilikdə torpağın meliorasiyası. Alaq otları və onlarla mübarizə. Zərərverici, xəstəliklərlə və onlarla mübarizə. Plan: 3.Suvarma və onun növləri. 4. Alaq otlarının vurduğu ziyan. 5.Alaq otlarının təsnifatı. 6.Alaq otları ilə mübarizə tədbirləri 7. Zərərvericilərin və xəstəliklərin təsnifatı. 8.Zərərvericilərlə mübarizə tədbirləri. 9.Xəstəliklərlə mübarizə tədbirləri. Ədəbiyyat və mənbə: [2, 6, 8]	2	
3	Mövzu 3:Əkin dövrüyəsi. Torpağın becərilmə qaydaları. Bitkilərin növbələşdirilməsinin elmi əsasları. Plan: 1.Monokultura haqqında anlayış və müxtəlif bitkilərin ona münasibəti. 3. Torpağın becərilmə məsələləri və onun nəzəri əsasları. 4.Becərmədə texnoloji proseslər. 5.Şum və torpağın becərilmə üsulları. 6. Növbəli əkin anlayışı və onun əhəmiyyəti. 7.Növbəli əkində istifadə edilən herklərin növləri. 8.Növbəli əkində istifadə edilən əsas və sələf bitkiləri.	2	
4	Mövzu № 4. Aqrotexniki mübarizə tədbirləri. Əkinçilik sistemləri. Əkinçiliyin digər sistemləri. Plan: 1.Kövşənliyin üzünməsi. 2.Dərin şumun aparılması. 3.Nəmləndirici suvarmalar. 5. Əkinçiliyin elmi əsasları 6.Əkinçilik sisteminin mahiyyəti	2	

	7.Primitiv əkinçilik sistemləri 8.Ekstentiv əkinçilik sistemləri. 10.İntensiv əkinçilik sistemləri. 11.Ekoloji əkinçilik sistemləri.		
5	Mövzu 5: Meşə əkinlərinin yaradılması üçün torpaq hazırlığı. Əkinlərə aqrotexniki qulluq. Meşə əkinlərinin xüsusi növləri. Azqiyətli ağacların meşə əkin üsulu ilə rekonstruksiyası. Tinglikdə aparılan torpaq becərmə üsulları. Meşə əkinlərinin yaradılması üçün torpaq hazırlığı. Müasir torpaq becərmə üsulları. Plan: 1.Torpaq hazırlığı 2. Meşə əkinlərinin səpin və əkin üsulu ilə yaradılması 3. Əkinlərə aqrotexniki qulluq 4. Torpağın becərilməsinin nəzəri əsasları 5. Torpağın becərilməsi sistemi və üsulları 6. Torpağın becərilməsinin texnologiyası 1 Ədəbiyyat və mənbə: [2, 6, 8]	2	
	Cəmi:	10	

Laboratoriya məşğələsi

S\s	Məşğələlərin mövzuları	Saat	Tarix
1	Əkinçiliyin tərkib hissəsi, inkişaf tarixi və digər elmlərlə əlaqəsi. Əkinçiliyin elmi əsasları. Müasir əkinçilik sistemi əsasları.	2	
2	Meşə əkinlərinin yaradılması üçün torpaq hazırlığı. Əkinlərə aqrotexniki qulluq. Meşə əkinlərinin xüsusi növləri. Azqiyətli ağacların meşə əkin üsulu ilə rekonstruksiyası. Tinglikdə aparılan torpaq becərmə üsulları. Meşə əkinlərinin yaradılması üçün torpaq hazırlığı. Müasir torpaq becərmə üsulları.	2	
	Cəmi:	4	

XI. Fənn üzrə tələblər, tapşırıqlar:

“Ümumi Əkinçilik” fənnini mənimsəməklə, əkinçiliyin əhəmiyyəti, tarixi, inkişafı və əkinçilik sistemlərinin zonal xüsusiyyəti, o cümlədən ibtidai və ekstensiv əkinçilik sistemləri, habelə müasir və intensiv əkinçilik sistemləri üzrə nəzəri və praktik əsasları müəyyənləşdirmək asanlaşır.

XII. Fənn üzrə təlim nəticələri (FTN)

FTN 1. Torpağın münbitliyini artırmaqla bitkilərin yaşayış şəraitinin optimallaşdırılmasını və əkinçiliyin əsas qanunlarını bilməli
FTN 2. Torpaqbecərmənin qaydalarını, üsullarını və sistemlərini bilməli
FTN 3. Torpağın eroziyadan qorunmasının elmi əsaslarına uyğun torpaq mühafizəli tədbirlərin təşkili və zonal əkinçilik sistemlərini mənimsəməli
FTN 4. Alaqların növ tərkibini müəyyən etməklə alaqlara qarşı mübarizə tədbirlərini hazırlamağı bacarmalı
FTN 5. Növbəli əkinlərin səmərəli sxemlərini tərtib və tətbiqini etməyi bacarmalı
FTN 6. Fənnin tərkib hissəsinə aid olan məsələlərin konkret təsərrüfat şəraitində həyata keçirilməsi üçün tələb olunan qaydalara yiyələnməli

XIII. Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XIV. Kollektiv sualları:

1. Əkinçilik əsas istehsal sahəsi kimi.
2. Əkinçiliyin məqsədi və qarşısında duran vəzifələr.
3. Əkinçiliyin inkişaf tarixi.
4. Alaq otlarının vurduğu ziyan
5. Alaq otları ilə mübarizə tədbirləri
6. Növbəli əkin anlayışı və onun əhəmiyyəti
7. Dərin şumun aparılması.
8. Nəmləndirici suvarmalar
9. Torpaq hazırlığı
10. Meşə əkinlərinin səpin və əkin üsulu ilə yaradılması

XV.İmtahan sualları:

1. Əkinçilik əsas istehsal sahəsi kimi.
2. Əkinçiliyin məqsədi və qarşısında duran vəzifələr.
3. Əkinçiliyin inkişaf tarixi.
4. Əkinçiliyin digər elmlərlə əlaqəsi.
5. Əkinçiliyin elmi əsasları haqqında məlumat
6. Əkinçiliyin qanunları.
7. Suvarma və onun növləri.
8. Alaq otlarının vurduğu ziyan.
9. Alaq otlarının təsnifatı.
10. Alaq otları ilə mübarizə tədbirləri
11. Zərərvericilərin və xəstəliklərin təsnifatı.
12. Zərərvericilərlə mübarizə tədbirləri.
13. Xəstəliklərlə mübarizə tədbirləri.
14. Monokultura haqqında anlayış və müxtəlif bitkilərin ona münasibəti.
15. Torpağın becərilmə məsələləri və onun nəzəri əsasları.
16. Becərmədə texnoloji proseslər.
17. Şum və torpağın becərilmə üsulları.
18. Növbəli əkin anlayışı və onun əhəmiyyəti.
19. Növbəli əkində istifadə edilən hərklərin növləri.
20. Növbəli əkində istifadə edilən əsas və sələf bitkiləri.
21. Kövşənliyin üzünməsi.
22. Dərin şumun aparılması.
23. Nəmləndirici suvarmalar.
24. Əkinçiliyin elmi əsasları
25. Əkinçilik sisteminin mahiyyəti
26. Primitiv əkinçilik sistemləri
27. Ekstentiv əkinçilik sistemləri.
28. İntensiv əkinçilik sistemləri.
29. Ekoloji əkinçilik sistemləri.
30. Torpaq hazırlığı
31. Meşə əkinlərinin səpin və əkin üsulu ilə yaradılması
32. Əkinlərə aqrotexniki qulluq
33. Torpağın becərilməsinin nəzəri əsasları
34. Torpağın becərilməsi sistemi və üsulları
35. Torpağın becərilməsinin texnologiyası

“Ümumi əkinçilik” fənninin sillabusu 050706 “Meşəçilik” ixtisasının tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir. Sillabus “Aqrar elmlər” kafedrasında müzakirə edilərək, təsdiq edilmişdir. (23 may 2025-ci il, protokol № 09)

Fənn müəllimi:

m.B.Q.Ağayev

Kafedra müdiri:

dos.İ.C.Kərimov

